

't klein. Zij kan zich toch niet afhankelijk maken van 't geen andere kerkgenootschappen gelieven te doen of na te laten en van de wisselende stroomingen die daar de keus der Hoogleeraren bepalen. Zij heeft er belang bij, met den Franschen dichter te kunnen zeggen: „*Mon verre n'est pas grand, mais je bois dans mon verre.*”

„Het is niet,” zegt hij verder, „alleen een practisch belang, dat haar daartoe noopt. Zij is het verplicht aan zichzelf, aan hare eer, haar verleden, hare toekomst, aan het beginsel, dat zij voorstaat, aan de goede zaak die zij dient. Zonder haar Seminarium zou zij zeker wel wetenschappelijk gevormde mannen onder hare leeraren tellen, maar eigenlijk in de wetenschap niet vertegenwoordigd en niet in staat zijn haar beginsel ook in ruimer kring te verbreiden. Dat is, bij het practisch nut, de groote beteekenis onzer Kweekschool in vroeger eeuwen geweest; dat is hare roeping nog. Aan hare leeraars, met andere werkzaamheden overladen, mag zij die taak niet overlaten. Zij moet een man aanwijzen, ook met dat werk belast... of liever, waarom zou ik schromen het voornaamste te noemen en mijne volle meening te zeggen?... het Seminarium is het middelpunt der Broederschap, het onderpand harer eenheid, haar voedster en haar kroon. Eerst toen dat in het leven geroepen was, was hare eigen stichting voltooid. Samen opgewassen, moeten zij samen leven en sterven. Beiden zijn zoo nauw verbonden, dat het einde van het Seminarium ook het einde der Broederschap zou zijn. Nog eenigen tijd zou deze voortleven misschien, maar met haar eigen onderwijs haar eigen traditie, met haar eigen traditie haar eigen karakter verliezen. Een slecht samenhangend verbond van vrije gemeenten, in gevaar van bij het minste verschil uiteen te spatten, dat is alles wat van haar zou overblijven.”

In welsprekende woorden stelde hij daarna de beteekenis in het licht, die de Remonstrantsche Broederschap nog altoos heeft voor de vrije ontwikkeling van het Protestantisme. De man, die zoo sprak, zoo bezielde was van de overtuiging der gewichtige roeping, welke de Broederschap in de Vaderlandsche kerk te vervullen heeft, hij was bij uitnemendheid geschikt om jonge menschen van liefde voor die Broederschap en haar beginsel te bezielen. Hoe hij in de 25 jaren, die thans achter hem liggen, zijne taak heeft volbracht, daarvan kunnen allen, die zijn onderwijs genieten mochten, getuigen. Zij hebben in hem niet alleen een uitstekenden leermeester, maar ook een vriend gevonden, wiens huis voor hen openstond, die in hunne belangen deelde, aan wiens voorlichting en raad zij voor hunne opleiding en vorming onuitsprekelijk veel te danken hebben. De vruchten van zijn arbeid zijn natuurlijk verschillend geweest. Niet enkel van den onderwijzer hangt het af, of zijne leerlingen slagen. Ook een hoogleeraar ondervindt, dat niet alle hout timmerhout is. Maar wie niet of minder slaagden, zullen de eersten zijn om te erkennen, dat niet het onderwijs, door hen genoten, daarvan de oorzaak is geweest. Over het algemeen kan Prof. Tiele met tevredenheid en dankbaarheid op zijn arbeid terugzien. Het aantal zijner leerlingen nam geleidelijk toe en klom reeds in de eerste jaren tot een hoogte, die het in twintig jaren niet bereikt had, en